

Summary

MASS, CONTEMPORARY CULTURE FROM THE ETHNOLOGICAL POINT OF VIEW

Rajko Muršič

The aim of the elementary schools' treatments of the mass culture phenomena is, above all, stimulating the first reflection about a child's own everyday environment. The process of contemporary inculturation through or into mass culture starts with the first toys (Barbie dolls), but the viewpoints of the mass culture become particularly important in the early adolescent period. For that reason alone the elementary-school pupils would find that kind of work rather interesting and attractive.

The segments of culture can be roughly divided into traditional or folk - culture, high - "artificial" or elite culture (that may be considered the summit of pedagogical aims) - national as well as worldwide, the third segment being mass culture. Taking into account that ethnology is interested in the life-style of all classes in all periods of history we can accept the research of mass culture into the field of ethnological interest.

One of the aims of the research of mass culture is also the improvement of the quality of pedagogical work in school.

The exposure of those extracurricular research topics that strike children in their everyday lives is the means with which we could reach useful side-effects not only in the sense of research (ethnographic sense) - with the material that would later be more thoroughly treated by the experts - but also in a completely pedagogical and didactical sense.

Albinca Pesek, Svanibor Pettan

UDK 379.825:398.8

MULTIKULTURNA GLASBENA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Multikulturna glasbena vzgoja in izobraževanje temeljita na zavesti o obstoju veliko različnih glasbenih kultur po vsem svetu in spodbujata k spoštovanju različnih načinov glasbenega izražanja in k spoštovanju različnih ljudi, ki te glasbe ustvarjajo, izvajajo in poslušajo. K utemeljenosti in razvoju multikulture glasbene vzgoje in izobraževanja je pomembno prispevala sodobna etnomuzikologija, ki kot svoj predmet študija vidi glasbo v kontekstu kulture vseh krajev in časov. V članku sta multikulturna glasbena vzgoja in izobraževanje predstavljena skozi zgodovinski pregled, cilje in elemente ter skozi primer obravnave glasbene kulture posameznega območja.

Koncept multikulture glasbene vzgoje in izobraževanja je zaživel pred nekaj desetletji v Združenih državah Amerike in se postopoma uveljavlja po vsem svetu, v zadnjem času skozi iniciative posameznikov tudi v Sloveniji. Njegov potencial je razviden skozi cilje, kot so: seznanjanje z glasbami različnih prostorov in časov, razvoj razumevanja o njihovi relativni enakovrednosti, spoznavanje njihovih zakonitosti, razvoj polimuzikalnosti in razvoj strpnosti do razlik med kulturami in ljudmi. Vzgojno-izobraževalno delo na podlagi multikulturenega izhodišča se realizira skozi vodenno poslušanje, izvajanje (petje in instrumentalno igro), gibanje ob glasbi in razvijanje glasbenih pojmov.

Primer obravnave posamezne glasbene kulture (Mehika) je izbran iz eksperimentalnega glasbenega kurikuluma, ki ga je A. Pesek testirala s pomočjo predšolskih otrok in njihovih staršev v Ljubljani v šolskem letu 1992/93. Glasba je predstavljena v kontekstu kulture, ki vključuje zemljepisne, zgodovinske, demografske in jezikovne značilnosti Mehike. Podrobna priprava učne ure kaže, da so upoštevani kognitivni, afektivni in psihomotorični smotri vzgoje in izo-

braževanja ter predstavlja eno izmed možnosti, kako multikulturni koncept uveljaviti v glasbeno-pedagoški praksi v Sloveniji.

1. MULTIKULTURNI PRISTOP H GLASBENI VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Multikulturni pristop h glasbeni vzgoji in izobraževanju vzpodbuja razumevanje in občutljivost do ljudi iz različnih krajev in časov ter njihovega izročila. Razvija spoznanje, da je v svetu veliko različnih oblik umetniškega izražanja in hkrati uči spoštovati glasbene vsebine in principe organiziranosti zvoka, ki izvirajo iz "tujih" kultur.

Multikulturni pristop v vzgojno-izobraževalnem procesu ima izrazito vlogo pri razumevanju glasbe kot svetovnega fenomena. Raziskave etnomuzikologov so pokazale, da sestavlja svet veliko zelo umetnih glasbenih kultur, ki bazirajo na različnih, toda enako logičnih principih. Mnogi, ki so skozi poglobljen študij spoznali več glasebnih kultur, se strinjajo, da pogosto uporabljen koncept "glasbe kot internacionalnega jezika", nima osnove.¹⁾ Različne glasbene kulture namreč temeljijo na različnih principih in posameznik mora obvladati njihove zakonitosti, če jih hoče razumeti. V preteklosti so učitelji prepričevali svoje učence, da v svetu obstaja le en "pravi" glasbeni sistem, to je sistem zahodne klasične glasbe. S poudarjanjem dovršenosti tega sistema so drugim glasbenim sistemom, hote ali nehote, dali predznak inferiornosti. Današnji glasbeni kurikulumi na vseh stopnjah, od predšolskih institucij do fakultet, bi naj vsebovali uravnotežen program z reprezentativnimi glasbenimi primeri iz vsega sveta.

1.1. ZGODOVINA IDEJE O MULTIKULTURNI GLASBENI VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Spodbuda za multikulturno glasbeno vzgojo in izobraževanje izvira iz Združenih držav Amerike kot posledica teženj po sožitju ljudi, ki so se v to deželo priseljevali iz različnih koncev sveta. Glasba je pomenila most za premagovanje različnosti ter za približevanje ljudi različnih miselnosti in čustvovanj. Že okoli leta 1920 so se začeli pojavljati kurikulumi, ki so vsebovali glasbe iz različnih koncev sveta. Zgodovinske zahteve glasbene pedagogike po multikulturenem pristopu h glasbeni vzgoji in izo-

¹⁾ Prim.: Sachs 1965: 221

braževanju je spremljala ekspanzija informacij o različnih glasbah, ki so jih prinašali etnomuzikologi.

Zgodovinski prelom v smeri multikulturene vzgoje in izobraževanja je pomenil nacionalni simpozij glasbenih pedagogov leta 1963 na univerzi Yale. Udeleženci simpozija so ugotovili, da večina kurikulumov vsebuje le zahodno (evropsko) klasično glasbo, predvsem iz obdobja baroka, klasicizma in romantike, hkrati pa zapostavlja zgodnjo in sodobno zahodno klasično glasbo ter jazz, popularno in folklorno glasbo.²⁾

Simpoziju na Yaleu je sledilo srečanje glasbenikov, pedagogov, filozofov, teologov, glasbenih pedagogov in industrialcev v Tanglewoodu leta 1967. Ovrednotili so vlogo glasbe v ameriški družbi in izobraževanju ter zaključili, da mora imeti veliko vlogo v življenju, pri gradnji osebnostne integritete ter pri spodbujanju kreativnosti. Formulirali so deklaracijo za izboljšanje vzgoje in izobraževanja, ki med ostalimi vsebuje tudi naslednje postavke:³⁾

- v glasbene kurikulume je treba uvrščati glasbe vseh obdobj, kultur, stilov in oblik,
- glasbeni repertoar mora obsegati glasbo našega časa v vsej svoji bogati različnosti; vključevati mora popularno "teenage" glasbo, avantgardno glasbo, folklorno glasbo ter glasbo drugih kultur,
- šole in fakultete morajo omogočiti čas in prostor za izvajanje glasbenih vzgojno-izobraževalnih programov, tako predšolskih in šolskih kot tudi programov za odrasle,
- razviti je treba izobraževalno tehnologijo, ki bo v pomoč pri optimalnem izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa.

V sodobnih glasbenih kurikulumih v ZDA,⁴⁾ poudarjajo, da morajo otroci pridobivati glasbene izkušnje skozi:

- študij glasb vseh kultur in glasbenih obdobj,
- aktivno muziciranje in glasbeno učenje,
- individualno raziskovanje in neposredno uporabo oziroma aplikacijo glasbenih pojmov, informacij in spretnosti.

V srednjeevropskem prostoru se težnja po vsebinsko uravnoteženem kurikulumu glede zastopanosti glasb iz različnih prostorov in časov pojavlja v zadnjem desetletju, v Sloveniji pa se počasi uveljavlja šele v zadnjem času na podlagi spodbud in študija posameznikov.

1.2. CILJI MULTIKULTURNE GLASBENE VZGOJE IN IZOBRAŽEVNJA

Poleg znanih običajnih ciljev glasbene vzgoje in izobraževanja lahko pri multikultureno zasnovanem glasbenem kurikulumu izpostavimo še naslednje cilje:

1. Seznanjanje s široko paleto zvokov iz vsega sveta.

Otroci si z raznolikimi glasbenimi primeri razširjajo svoje zvočne predstave in tako postanejo dojemljivi za vse vrste glasbenega izražanja.

2. Razvijanje razumevanja, da obstaja veliko različnih, vendar relativno enakovrednih glasb.

Pod vplivom (zahodno) evropskega imperializma skozi stoletja ter politične in gospodarske podobe današnjega sveta ima prepričanje o superiornosti zahodne klasične glasbe globoke korenine. Multikulturena glasbena vzgoja in izobraževanje pa poudarjata, da je zahodna klasična glasba

le ena (ali nekaj) izmed glasb in da njena relativna umetnost ne zadostuje, da bi bila kriterij za presojanje drugih glasb.

3. Odkrivanje, da obstaja veliko različnih, vendar relativno enakovrednih poti za ustvarjanje glasbe.

Otroci ugotavljajo, da imajo glasbe drugih kultur pravila, ki se razlikujejo od tistih pravil, ki določajo glasbo v njihovi lastni kulturi. Kar na primer ni sprejemljivo v zahodni glasbi, je lahko čudovito sprejemljivo v kaki drugi glasbi na drugem koncu sveta. Vzoredne kvinte so v strogem harmonskem stavku zahodne klasične glasbe prepovedane, pri južnoafriškem ljudstvu Venda pa so običajni del glasbenega izraza.⁵⁾

4. Razvijanje polimuzikalnosti.

S spoznavanjem različnih glasb sveta otroci razvijajo večjo glasbeno fleksibilnost, ki jo nekateri imenujejo polimuzikalnost.⁶⁾ Na ta način povečajo svoje sposobnosti za izvajanje, poslušanje in pozitivno vrednotenje mnogih glasb. Raziskave so pokazale, da ko si otrok pridobi pozitivno stališče do ene "tuje" glasbe in jo je sposoben izvajati in analitično poslušati, postane bolj fleksibilen tudi do drugih glasb.⁷⁾ Z izvajanjem drugih glasb si otroci razvijajo številne vokalne in instrumentalne tehnike.

5. Razvijanje strpnosti do drugih kultur in etničnih skupin.

S sprejemanjem, izvajanjem in vrednotenjem glasb različnega geografskega in zgodovinskega izvora si otroci razvijajo razumevanje in strpnost do drugačnega in s tem neposredno premagujejo ovire, ki ločujejo ljudi različnih ras ter kulturnih in etničnih skupin.

1.3. ELEMENTI MULTIKULTURNE GLASBENE VZGOJE IN IZOBRAŽEVNJA

Vzgojno-izobraževalno delo na podlagi multikulturenega izhodišča izvajamo na različne načine. Učne ure naj vsebujejo vodenno poslušanje glasbe, izvajanje (petje in instrumentalno igro), gibanje ob glasbi ter razvijanje glasbenih pojmov.

1. Vodenno poslušanje. Pri učenju različnih glasbenih jezikov mora otrok prav tako kot pri učenju kateregakoli drugega jezika najprej poslušati njihove tonske in ritmične vzorce. Pomembno je, da otrok že v najzgodnejši starosti sliši veliko različnih glasbenih struktur, saj si bo le tako lahko gradil razumevanje na podlagi kontrastov. Skozi doživljanje teh kontrastov si pridobiva vedno bolj natančne diskriminativne sposobnosti.

2. Izvajanje glasbe. Otroci naj bi se že v predšolskih ustanovah učili peti enostavne pesmi različnih narodov na kar se le da avtentičen način in v originalnih jezikih. Učitelji naj ne uporabljajo harmonskih spremljav, če jih v določeni kulturi ni. Ob petju naj se otroci učijo igrati na avtentične instrumente iz različnih kultur. Če le-ti niso dosegljivi, naj učitelji sestavijo instrumente, ki so po obliki in zvoku podobni originalnim. Ob tem naj se poslužujejo zvočnih in vizualnih posnetkov originalov.

3. Gibanje ob glasbi. Gibanje je govornica telesa in je pomembna za otrokovo komunikacijo prav tako kot govorni jezik. S poslušanjem in gibanjem si otrok pridobiva prve izkušnje in znanja o različnih glasbenih kulturah. Poslušanje in ritmično gibanje omogočata osnove za glasbeno rast. Gibalne aktivnosti naj bodo usmerjene na

5) Prim.: Blacking 1980: 205.

6) Priporočljivo je prebrati članek "The Challenge of Bi-Musicality" etnomuzikologa Hooda (1960) ter njegovo mnenje o tej temi nekaj desetletij kasneje (v Pettan 1992: 161).

7) Prim.: Anderson in Shenan Campbell 1989: 4.

2) Prim.: Choksy et al 1986: 14.

3) Prim.: Choksy et al 1986: 17-18.

4) Prim.: Choksy et al 1986.

razumevanje osnovnih pojmov, kot sta ritem in oblika. Otroci bodo zlahka odkrivali različne glasbe z učenjem ljudskih plesov različnih tradicij. Zaradi tesne povezave med motoričnimi aktivnostmi in mentalnimi aktivnostmi gibanje poveča pojmovno učenje.

4. Razvijanje glasbenih pojmov. Kurikulum, ki bazira na multikulturnih glasbenih izkušnjah, mora biti usmerjen na osnovne glasbene elemente: melodijo, ritem, harmonijo, zvočno barvo, dinamiko in obliko. Mnogi učitelji uporabljajo teh šest elementov kot osnovo, okoli katere organizirajo široko paleto glasbenih izkušenj. Posameznosti, ki jih razvijamo okoli teh osnov, pomagajo tako učiteljem kot otrokom organizirati glasbene informacije v pomenske in trajne izkušnje. Razumevanje, kako različne glasbene tradicije organizirajo stvarino, omogoča otrokom, da zaznajo podobnosti in različnosti glasbenih kultur.

1.4. MULTIKULTURNA GLASBENA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V SLOVENIJI

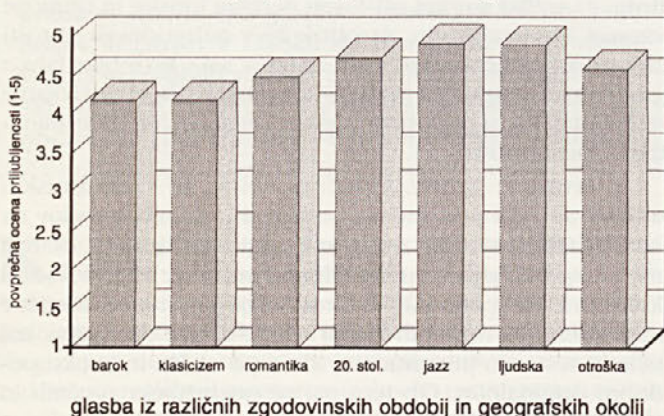
Prvi eksperimentalni multikulturni glasbeni kurikulum na slovenskih tleh je bil namenjen predšolskim otrokom in njihovim staršem. Pedagoški proces je potekal v šolskem letu 1992/93 v Ljubljani.⁸⁾ Rezultati so med drugim pokazali, da je raznovrstnost glasbenih vsebin pomagala razviti tolerantnost otrok do glasb iz različnih zgodovinskih obdobj in geografskih okolij. Tabela prikazuje ocene staršev, ki so spremljali reagiranje svojih otrok do različnih glasb.⁹⁾

PRILJUBLJENOST POSAMEZNIH GLASB

Grafični prikaz dokazuje, da med priljubljenostjo posameznih glasb pri otrocih ni bilo bistvenih razlik. Z enakim veseljem so sprejeli glasbo Mozarta, Lutoslawskega in Indijancev. To dejstvo dokazuje, da je predšolsko obdobje čas, ko lahko otroku ponudimo kvalitetne glasbene vsebine, ki bodo postale del njegove glasbene govorice.

GRAFIČNI PRIKAZ

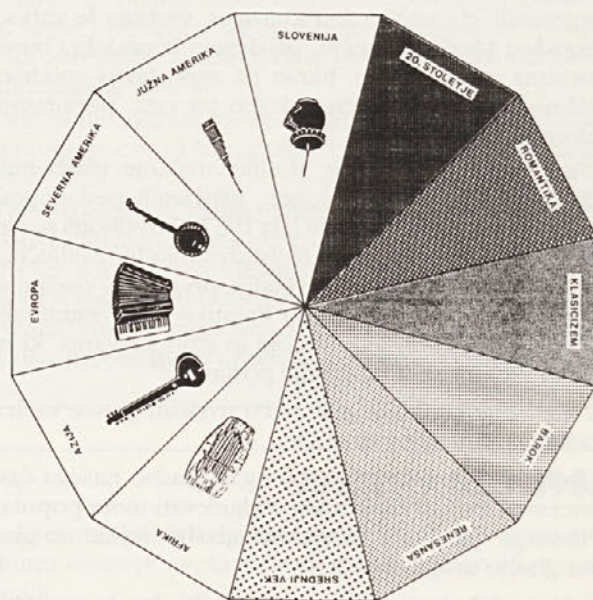
Priljubljenost posameznih glasb

8) Med osnovne cilje eksperimentalnega programa je avtorica eksperimenta A. Pesek uvrstila: 1. spodbujanje skupnega muziciranja v otrokovi družini, 2. multikulturno prosvetljanje, 3. razvijanje otrokovega pojmovnega sistema glede skupnih značilnosti skladb iz različnih zgodovinskih obdobj in geografskih okolij, 4. spoznavanje slovenske kulturne dediščine, 5. razvijanje otrokovih interesov do glasbenih dejavnosti, 6. razvijanje otrokovih glasbenih sposobnosti, 7. razvijanje otrokovih spominskih sposobnosti, predvsem glasbenih, 8. širjenje otrokovega glasbenega znanja in 9. razvijanje delovnih navad (Pesek 1993).

9) Zaradi časovne omejenosti eksperimentalnega programa v kurikulum niso bile uvrščene glasbe pred barokom. Stolpec "ljudska glasba" se nanaša na slovensko in svetovno ljudsko glasbo, stolpec "otroška glasba" pa na otroško vokalno-instrumentalno glasbo slovenskega in tujega izvora.

Izhodišče za razvoj kurikuluma v Sloveniji na vseh stopnjah glasbenega vzgajanja in izobraževanja predstavlja naslednji grafični prikaz:¹⁰⁾

2. METODIČNI NAPOTKI ZA OBRAVNAVO GLASB SVETA

Glasbeni pedagog naj predstavi posamezno glasbo v kontekstu celotne kulture določene države ali območja. Pri tem naj upošteva zemljepisne, zgodovinske, demografske, jezikovne in religijske značilnosti. Otroci uživajo ob spoznavanju različnih ljudstev - njihovih običajev, slikarstva, arhitekture, literature, plesa in glasbe. Skozi povezavo različnih aspektov kulture otroci zaznavajo pomen in vlogo glasbe v življenju. Pri tem naj glasbeni pedagog uporablja audio in video posnetke, fotografije, glasbila in druge predmete, ki so nastali v obravnavani kulturi. Primerjave neznanega z znanim (Slovenijo) otrokom pomagajo pri nazornosti predstav. Pomembno je, zlasti pri mlajših otrocih, da učitelji pri obravnavi določene kulture upoštevajo vseh pet čutil: sluh, vid, tip, vonj in okus.¹¹⁾

2.1. ŠTUDIJ PRIMERA: MEHIKA

Mehika se razprostira na velikem območju, ki obsega skoraj 2 milijona km² to pa pomeni, da je večja od Slovenije skoraj sto krat. Na severu meji z Združenimi državami Amerike, na jugu pa z Gvatemalo in majhno srednjeameriško državo Belize.¹²⁾ Mehikancev je okrog 90 milijonov, se pravi 45 krat več kot Slovencev. Glavno mesto Mexico s 15 milijoni prebivalcev sodi med največja mesta sveta. Uradni jezik je španščina in lahko rečemo, da je Mehika največja dežela na svetu, v kateri je španščina uradni jezik. Večina Mehikancev je kristjanov - katolikov.

Na območju današnje Mehike so že od zdavnaj živela različna indijanska ljudstva. Med njimi so bili najmočnejši in tehnološko najbolj napredni Olmeki, Maji, Tolteki in Azteki. V zgodnjem 16. stoletju so njihovo ozemlje zasedli Španci. Srečanje s Španci je imelo za Indijance hude posledice:

10) Grafični prikaz ne določa natančnih razmerij med posameznimi glasbami, temveč le prisotnost glasb iz različnih geografskih okolij in zgodovinskih obdobj.

11) Vonj ali okus vključimo na primer pri spoznavanju hrane, začimb in rastlin, ki so značilne za določeno področje.

12) Otroci naj poiščejo Mehiko na zemljevidu.

veliko jih je padlo v bojih, še več jih je umrlo od evropskih boleznih, proti katerim niso imeli zaščite. Ostali so morali delati kot sužnji v rudnikih. Skozi tri stoletja španskega vladanja v Mehiki so se Indijanci in Evropejci med seboj mešali. Današnji prebivalci Mehike so večinoma t.i. mestici oziroma mešanci, čeprav obstajajo tudi indijanske skupnosti, ki še naprej ohranjajo svoje jezike in šege. Boj za samostojnost Mehike v 19. stoletju in potem številne državljanske vojne so terjale več kot 50 milijonov življenj. Kljub temu, da je Mehika bogata z nafto, sodi med srednje razvite države.

Da bi otroci bolje dojemali mehiško kulturo in še posebej glasbo, se naučimo nekaj španskih besed, ki jih prebivalci Mehike pogosto uporabljajo. Razdelimo jih lahko v tri kategorije.¹³⁾ Prva obsega štetje od ena do deset,¹⁴⁾ kar je pomembno za otroške izštevance, prav tako pa tudi za enega izmed izbranih glasbenih primerov.¹⁵⁾ Druga kategorija obsega pozdrave in nekaj besed za enostavno komuniciranje,¹⁶⁾ tretja pa se nanaša na najbolj karakteristične besede.¹⁷⁾

Glasba, ki danes dominira v mehiških medijih, je po poreklu in vzdušju evropska. Razen španskega vpliva je čutiti vpliv Nemcev in Čehov, ki so naselili sever Mehike v 19. stoletju. V mehiško glasbeno življenje so uvedli nekatera nova glasbila (harmoniko) in glasbeno-plesne žanre (polko, valček, redowo, mazurko). Značilnosti, kot so tridobni metrum, akordična spremljava ter imena in oblike plesov, ki jih glasba pogosto spremlja, nedvomno kažejo na evropske korenine. Indijanskih in črnskih sledi z bližnje Kube je v sodobni mehiški glasbi bolj malo.¹⁸⁾

Indijanska glasba živi predvsem znotraj indijanskih skupnosti. O glasbi Indijancev pred prihodom Evropejcev je malo znanega. Povezana je bila z religijo, duhovniki so imeli glasbeno izobrazbo. Azteki so muzicirali enoglasno, Maji pa po vsej verjetnosti tudi večglasno. Španska glasba, duhovna in posvetna, je postopoma izrinila indijansko iz več razlogov. Skupaj s španskimi vojaki so namreč v Mehiko prišli misionarji, ki so že leta 1523 odprli glasbeno šolo ter v njej poučevali koralno petje in igranje na evropska glasbila. V začetku 18. stoletja je nastala prva mehiška opera Partenope skladatelja Manuela de Sumaya. V 19. stoletju so ustanovili Filharmonično društvo in v 20. simfonični orkester. Več skladateljev, kot tudi Carlos Chavez, je na podlagi sinteze indijanskih glasbenih motivov in evropske skladateljske tehnike ustvarjalo mehiški nacionalni stil. Mestna aristokracija se je navduševala nad italijansko opero in na ta način je bel canto postopoma pridobil naklonjenost in zaživel v glasbi tudi v nižjih družbenih slojih po vsej Mehiki. Tako je nastal mehiški cansion (kansjon), sentimentalna mestna pesem v počasnem tempu, kjer enega ali dva pevca spremlja kitara. Po šestdesetih letih je posebej priljubljena balada romantica (balada romantika) s petjem ob spremljavi orkestra. Corrido (korido) je naziv za politično

pesem. Son, jarabe in huapango (son, harabe in uapango) so vokalno-instrumentalni žanri s plesnimi asociacijami.

Seznam glasbil na območju Mehike je bogat in po poreklu raznovrsten. Vključuje, recimo, piščali indijanskega izvora, ksilofone afriškega izvora in harfe evropskega izvora. Najbolj priljubljeni tip ansambla, ki se imenuje mariachi (marjači), sestavljata dve violini, dve trobenti, vihuela in jarana (vihuela in harana).¹⁹⁾ Slednji glasbili lahko nadomestita kitara in harfa oziroma kitara in bas kitara. Za drugi tip ansambla, t.i. conjunto (konhunto), sta značilna harmonika in kitari podoben 12-žični bajo sexto (baho seksto).

2.2. PODROBNA PRIPRAVA UČNE URE²⁰⁾

DATUM: 20.5.1993

UČNA TEMA: Svetovne glasbe

UČNA ENOTA: Mehiška glasba

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI:

1. KOGNITIVNO PODROČJE

Otroci bodo znali:

- pokazati Mehiko na zemljevidu,
- povedati nekaj značilnosti Mehike in Mehičanov,
- izvajati in interpretirati pesem Uno, dos, y tres,
- izvajati makro in mikrodobe ter melodični ritem pesmi,²¹⁾
- analizirati pesem Uno, dos, y tres in instrumentalno skladbo Jarabe Tapatío (obliko in taktovski način).

2. AFEKTIVNO PODROČJE

Otroci bodo voljni:

- peti in poslušati glasbo z zadovoljstvom,
- igrati na instrumente in se ob glasbi gibati,
- ustvarjati ritmično-melodične vzorce k spremljavi pesmi in gibalne vzorce za ples,
- zavzemati se za vse vrste glasbenih dejavnosti.

3. PSIHOMOTORIČNO PODROČJE

Otroci bodo:

- natančno koordinirali motorične spretnosti ob igranju na instrumente ter ob plesu,
- samoiniciativno iskali vzorce za ritmično gibanje ob glasbi.

GLASBENE VSEBINE:

1. Mehiška otroška ljudska pesem Uno, dos, y tres in

2. Jarabe Tapatío - mehiški ples s klobuki

UČNE METODE: razgovor, pripovedovanje, glasbena demonstracija, doživljajsko in analitično poslušanje glasbe, izvajanje glasbenih primerov, ritmično-melodični odmev

UČNE OBLIKE: skupinska, individualna

UČNI PRIPOMOČKI: zemljevid, knjige z ilustracijami, kasetofon, klavir, Orffovi instrumenti

UREDITEV PROSTORA: igralnica brez pohištva, slike otrok z mehiškimi motivi, poncha in sombreri

LITERATURA:

- BEETHOVEN, Jane et al. 1991 *World of Music. Teachers Edition. Morris town: Silver Burdett & Ginn.*

- McNALLY, Rand 1983 *World Atlas of Nations. Chicago: Rand McNally.*

- VILFAN, Jože (ur. slovenske izdaje) 1979 *Ljudstva sveta II. Ljubljana:*

Mladinska knjiga.

- Plošča: Los Paraguayos. 2 LP RTB 5723/5724

19) To sta glasbili podobni kitari.

20) Podrobna priprava učne ure izhaja iz eksperimentalnega programa, ki je bil namenjen 5-6 letnim otrokom in njihovim staršem (Pesek 1993).

21) Makrodoba se nanaša na osnovni impulz telesa v ritmičnem dogajanju skladbe, mikrodobe so poddelitve makrodob, melodični ritem pa je ritem melodije (npr.: pri ljudski pesmi Izidor ovčice pasel pomeni makrodoba gib telesa na vsako prvo dobo v taktu, mikrodoba enakomerno ploskanje na vsako dobo in melodični ritem ploskanje na besedne zloge oziroma na ritem poteka melodije.

13) Za pravilno izgovorjavo poskrbimo s pomočjo slovarja za praktično uporabo, kot je na primer Vitas 1979.

14) 1 - uno, 2 - dos, 3 - tres, 4 - cuatro (izg. kuartro), 5 - cinco (sínko), 6 - seis, 7 - siete, 8 - ocho (očó), 9 - nueve, 10 - diez (djes)

15) Pri uri bomo obravnavali mehiško ljudsko pesem Uno, dos, y tres.

16) Za ilustracijo lahko uporabimo naslednji dialog:

A: Hola! (ola) - Zdravo!

Por favor, que hora es? (por favor, ke ora es) - Prosim, koliko je ura?

B: Son las tres. - Ura je tri.

A: Gracias. (grasjas) - Hvala. Adios! (adjos) - Zbogom!

B: Hasta la vista! (asta la vista) - Na svidenje!

17) To so na primer: amigo, amiga - prijatelj, prijateljica; caramba (karamba) - presneto (beseda, ki jo Mehikanci uporabljajo, ko jih nekdo ali nekaj preseneti); mariana (manjana) - jutri (tudi v pomenu, da z delom ni potrebno pretiravati in da vsako delo lahko opravimo tudi jutri); peso - mehiška denarna enota; poncho (pončo) - oblačilo, mehiško ogrinjalo; salsa - ostra omaka; señor, señora (senjor, senjora) - gospod, gospa; siesta - popoldanski počitek; sombrero - klobuk; taco (tako) - mehiška jed.

18) Prim.: Manuel 1988

ETNOLOGIJA

POTEK URE IN UČNI KORAKI	PEDAGOGOVE DEJAVNOSTI	DEJAVNOSTI OTROK IN STARŠEV
UVOD	Pobuda za izbiro uvodne pesmi	Otroci izberejo nekaj uvodnih pesmi ter spremljajo mikrodobo in melodični ritem s ploskanjem. Eden izmed staršev spremlja petje s kitaro ali klavirjem.
A Uvodne dejavnosti 1. Petje pesmi		
2. Poslušanje skladbe in razgovor o njej	Pobuda za izbiro glasbe za poslušanje in vodenje razgovora o skladbi	Otroci si pred poslušanjem izberejo spremljevalne dejavnosti: mirno poslušanje, ples ali ploskanje ob skladbi.
3. Utrjevanje japonske ljudske: Angari me	Pobuda za petje pesmi in izbiro lastnih gibalnih vzorcev za ponazoritev vsebine	Ob petju japonske ljudske pesmi otroci ponazarjajo vsebino z mimiko in gibanjem.
B Razgovor o Mehiki in Mehicanih	Vodenje razgovora in postavljanje vprašanj: - kje je Mehika, Otroci na zemljevidu pokažejo Srednjo Ameriko in Mehiko. - kdo so prebivalci Mehike?	Na podlagi slikovnega materiala otroci ugotovijo, da so prebivalci Mehike Indijanci, belci in mestici.
	Pobuda za analizo jezikov: pedagog zapoje številke od ena do deset v angleščini, nemščini, španščini in slovensčini	Otroci skušajo prepoznati posamezne jezike ter ponovijo štetje do deset v španščini (uno, dos, tres, cuatro, cinco, seis, siete, ocho, nueve, diez).
	Razgovor o besedi mañana in pobuda za igro.	Otroci se na podlagi domačega razgovora s starši spomnijo, da beseda mañana pomeni jutri. Razložijo nagnjenost prebivalcev, ki delo radi prelagajo na "jutri". Otroci sedijo v krogu in si izmišljajo dejavnosti, ki naj bi jih njihovi sosede opravili. Le-ti pa raje sedijo v senci in ko bi morali nekaj narediti, zapojejo mañana.
	Pregled risb z mehiškimi motivi in mehiških oblačil, ki so jih otroci prinesli h glasbeni uri.	Otroci ovrednotijo risbe in poimenujejo oblačila, ki so jih prinesli s seboj - poncho in sombrero.
JEDRO	Navodila za ponovitev ritma in besedila pesmi	Otroci stopijo k svojim staršem in skupaj z njimi ploskajo dobe (plosk z dlanmi na težko dobo in udarec na dlan staršev na lahko dobo) ter ritmično izgovarjajo besedilo vseh treh kitic.
A Petje mehiške otroške ljudske pesmi	Navodila za utrjevanje pesmi po metodi odmeva.	Otroci in starši pojejo pesem po odmevu in ob tem ploskajo dobe.
	Pobuda za interpretacijo pesmi in ponovitev termina refren	Otroci predlagajo tempo, dinamiko in agogiko za izvajanje posameznih kitic in refrena. Povedo, da je refren glasbena misel, ki se ponavlja pri vsaki kitici.
B Spremljanje pesmi z Orffovimi instrumenti.	Pobuda za izbiro instrumentov	Otroci izberejo instrumente za izvajanje makro in mikrodoob ter melodičnega ritma. Vsaka instrumentalna skupina posebej ugotovi spremljevalne ritmične oziroma ritmično-melodične obrazce.
C Poslušanje skladbe Jarabe Tapatio.	Navodila za poslušanje glasbe in poslušalska vprašanja: do koliko ploskamo pri skladbi in koliko delov ima skladba?	Otroci stopijo k svojim staršem in skupaj z njimi ploskajo težke in lahke dobe. Ugotovijo, da v prvem delu ploskajo do dva, v drugem do tri in v tretjem znova do dva; skladba ima tri dele.
	Vodenje razgovora o značaju skladbe in njenem naslovu Ples s klobuki.	Otroci skušajo ugotoviti značaj celotne skladbe in posameznih delov. Glede na naslov skladbe določijo dele, ki bi bili primerni za ples s klobuki.
	Motivacija za ponovno poslušanje skladbe.	Otroci ponovno poslušajo glasbo mirno ali pa jo spremljajo s ploskanjem.
D Gibanje ob glasbi	Prikaz gibov za menjavo klobukov	Starši se sklonijo, pokleknejo ali sedejo v višini otrok. Ob pedagogovem ploskanju makrodoob prvega dela skladbe si drug drugemu jemljejo klobuke in jih posajajo na svoje glave.
	Prikaz gibov za ples valčka (srednjega dela skladbe).	Otroci in starši za pedagogom ponavljajo korake: dolgi-kratki-kratki.
	Motivacija za ples ob glasbi	Ob prvem in zadnjem delu skladbe si otroci in starši izmenjujejo klobuke, v srednjem delu pa plešejo valček.
	Pobuda za izmišljanje novih gibalnih vzorcev ob ponovnem poslušanju glasbe	Otroci predlagajo nove gibalne vzorce za ples s klobuki in za ples valčka.
KONEC	Napoved domačih nalog: 1. Petje mehiške ljudske pesmi delo 2. Poslušanje mehiške skladbe in ples s starši 3. Priprava na naslednjo glasbeno uro: - razgovor s starši o Indijancih - poslušanje Kiowa Round Dance	
A Navodila za domače delo		
B Ponovitev vsebine	Motivacija za glasbene dejavnosti ob glasbene ure zaključku učne ure	Otroci predlagajo glasbene dejavnosti, ki so vezane na mehiško glasbo.
C Mehiška zakuska	Predstavitve in povabilo na pokušno taca - mehiške jedi ²²⁾	Zakuska ob zvočni kulisi mehiške glasbe.

²²⁾ Taco je žepnik iz koruznega testa, napolnjen z mletim mesom, paradiznikovo mezgo in začimbami.

Jarabe Tapatio - mehiški ples s klobuki (A - del: menjava klobukov ob dvodelnem taktovskem načinu)

Transkribcija mehikanske ljudske pesmi Uno, dos, y tres

Prevod:

Ena, dva in tri,
štiri, pet, šest,
sedem, osem, devet,
jaz znam šteti do deset.
La, la...

Ena, dva in tri,
štiri, pet, šest,
jaz imam klobuk,
jaz imam ogrinjalo.
La, la...

Ena, dva in tri,
štiri, pet, šest,
zbogom prijatelj,
na svidenje. La, la..

UNO, DOS, Y TRES

1. 2. 3. U - no, dos, y tres, cua - tro, cin - co, seis,

1. sic - te, o - cho, nue - ve, I - can count to diez.
2. ten - go un som - bre - ro, ten - go un sa - ra - pe.
3. a - di - os a - mi - go ha - sta la - ra - vis - ta.

1. 2. 3. La la la la la, la la la la la, la la la la la la,
la la la la la, la la la la la, la la la la la la.

Transkribcija instrumentalne skladbe Jarabe Tapatio - mehiškega plesa s klobuki

JARABE TAPATIO

$\text{♩} = 126$

A

a

$\text{♩} = 136$

b

c

B

d

e

$\text{♩} = 136$

b

a

OBLIKA: A a | b | c | b | c | b | d | c | b | a + coda |

Jarabe Tapatio - mehiški ples s klobuki (B - del: ples ob tri-delnem taktovskem načinu)

Mehiška zakuska

ZAKLJUČEK

Ideja kulturnega relativizma je v 20. stoletju vse bolj prisotna tako v prizadevanjih etnomuzikologov kot tudi glasbenih pedagogov. Oboji se kot pobudniki multikulturne glasbene vzgoje in izobraževanja zavzemajo, da bi bile glasbe vseh geografskih okolij in zgodovinskih obdobj, ne glede na stopnjo njihove relativne dovršenosti, zastopane v vzgojno-izobraževalnem procesu. Menijo, da glasba ni "univerzalni jezik" z vrhuncem dovršenosti v zahodni umetni glasbi, na podlagi katere bi lahko vrednotili vse druge in drugačne glasbe, ampak je "univerzalni fenomen", ki obstaja povsod, kjer obstajajo ljudje, in temelji na pravilih, ki se medsebojno razlikujejo v prostoru in času. Posameznik mora spoznati glasbena pravila in družbeni ter kulturni kontekst, če hoče razumeti in vrednotiti katerekoli glasbo.

Multikulturna vzgoja in izobraževanje naj bi bila prisotna na vseh stopnjah šolanja. Zlasti je pomembno, da zaživita že v predšolski pedagoški praksi, ko so otroci neobremenjeni s predsodki in odprti za sprejemanje različnih glasbenih vsebin. Kot uravnotežen pogled na raznovrstnost ljudi, njihovih kultur in posebej glasbenega izročila, sta multikulturna glasbena vzgoja in izobraževanje nedvomno tudi

zagotovilo boljšega sveta, z manj arogance, ki izhaja iz prepričanja v lastno kulturno superiornost, in hkrati z več tolerance in upoštevanja medsebojnih razlik.

Treba je jasno povedati, da multikulturni koncept ne odreja nedvomno vrednost zahodni umetni glasbi, pa tudi ne zaničuje slovenske glasbene identitete. Prav nasprotno. Skozi tematsko, pa tudi metodološko bogatenje glasbenega študija poskuša omogočiti dojetje (tudi) evropske umetne ali pa katerekoli slovenske glasbe iz več zornih kotov. Hkrati pa posameznika pripravlja na življenje v družbi, ki tudi v Sloveniji, po vzoru zahodnoevropskih dežel (npr. s kitajskimi restavracijami, latinskoameriški cestnimi glasbeniki itd.) vse hitreje pridobiva multikulturno podobo.

LITERATURA

- AJLEC, Rafael "Meksička muzika". V *Muzička enciklopedija II*, ur. K. Kovačević, 1974 558-9.
- ANDERSON, William M. in Patricia SHEHAN CAMPBELL 1989 *Multicultural Perspectives in Music Education*. Reston: Music Educators National Conference.
- BEHAGUE, Gerard in Thomas STANFORD "Mexico". V *The New Grove Dictionary of Music and Musicians XII*, ur. S. Sadie, 1980 226-40.
- BLACKING, John "Trends in the Black Music of South Africa, 1959-1969". V *Musics of Many Cultures. An Introduction*, ur. E. May, 1980 195-215.
- CHOKSY, Lois, Robert M. ABRAMSON, Avon GILLESPIE in David WOODS *Teaching Music in the Twentieth Century*. Englewood Cliffs: 1986 Prentice - Hall, Inc.
- HONIGSFELD ADAMIČ, Marjana...et al. *Velika ilustrirana otroška enciklopedija*. Ljubljana 1993: Mladinska knjiga.
- HOOD, Mantle "The Challenge of Bi-Musicality". *Ethnomusicology* 4: 1960 55-9.
- MANUEL, Peter *Popular Musics of the Non-Western World. An Introductory Survey*. Oxford: 1988 Oxford University.
- McNALLY, Rand *World Atlas of Nations*. Chicago: 1988 Rand McNally.
- MERRIAM, Alan P. *The Anthropology of Music*. Chicago: 1964 Northwestern University.
- PESEK, Albinca *Otroci, starši in predšolska vzgoja in izobraževanje*. Doktorska disertacija. Ljubljana: 1993 Akademija za glasbo.
- PETTAN, Svanibor 1992 "Teorija kvantuma - budućnost etnomuzikologije. Vizija Mantle Hooda". *Arti musices* 23/2: 157-63.
- SHEHAN CAMPBELL, Patricia *Lessons from the World. A Cross-Cultural Guide to Music Teaching and Learning*. New York: 1991 Schirmer.
- VILFAN, Jože (ur. slovenske izdaje) *Ljudstva sveta II*. Ljubljana: 1979 Mladinska knjiga.
- VITAS, D. *Španjolski s izgovorom*. Zagreb: Narodno sveučilište "M.A. Reljković" Nova Gradiška. 1979

Summary

MULTICULTURAL MUSICAL EDUCATION

Albinca Pesek, Svanibor Pettan

Multicultural musical education is based on the consciousness that there are many different musical cultures all over the world, and encourages the respect for different ways of musical expression and the respect for different people who create, perform and listen all kinds of music. Modern ethnomusicology, which finds its subject of studies in music in the context of all places and periods, has contributed an important part to the foundation and development of multicultural musical education. The article presents multicultural musical development through the historical review, aims and elements, and through an example of dealing with the musical culture in a particular area.